
Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2013:8

Benämning på befattningar som präst

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas fyra motioner, 2013:42, 63, 91 och 97, med förslag avseende benämningen på befattningar som komminister med arbetsledande uppgifter. Utskottet föreslår att motion 2013:63 ska bifallas och att kyrkostyrelsen därigenom ska få i uppdrag att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas. Utskottet föreslår därmed att de övriga tre motionerna ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:42.
2. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2013:63.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:91.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:97.

Motionernas förslag

Motion 2013:42 av Britt Louise Agrell m.fl., Församlingsherde

Kyrkomötet beslutar att 5 kap. 6 § 1 st kyrkoordningen ska ha följande lydelse:

Kyrkoherden får utse en präst som arbetar i en församling att i kyrkoherdens ställe vara ledamot i församlingsrådet i den församlingen. Denne/denna ska benämnas församlingsherde. Förordnandet ska avse den tid för vilken övriga ledamöter har valts. Kyrkoherden ska underrätta församlingsrådets ordförande om förordnandet.

Motion 2013:63 av Kjell Petersson och Leif Nordlander, Den prästerliga titulaturen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas.

Motion 2013:91 av Per Ingvarsson, Församlingsherde

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att begreppet församlingsherde införs som titel på den komminister som på kyrkoherdens uppdrag sitter i församlingsrådet.

Motion 2013:97 av Agneta Hyllstam, Enhetlig nomenklatur

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av behovet av nya titlar för arbetsledande komministrar så att det förblir en enhetlig nomenklatur i Svenska kyrkan.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2013:42, 63, 91 och 97 i Ln 2013:11y, *bilaga 1*.

Yttrande från andra utskott

Kyrkorättsutskottet har yttrat sig över motion 2013:42 i Kr 2013:8y, *bilaga 2*.

Bakgrund**Allmänt om regleringen av befattningar som präst**

I kyrkoordningen finns i 34 kap. 1 § och 4 § bestämmelser om vilka befattningar som präst som ska eller kan finnas för en församling respektive för ett stift. Minsta antal befattningar som komministrar som obligatoriskt ska vara inrättade beslutar stiftsstyrelsen när den med stöd av bestämmelserna i 37 kap. 26 § (efter den 1 jan. 2014 i 37 kap. 19 §) beslutar hur stor prästorganisationen ska vara i ett pastorat eller en församling. I 34 kap. 1 och 4 §§ anges också benämningar på olika befattningar som präst. De befattningar som tas upp där är på lokal nivå kyrkoherde och komminister samt för stift stiftsadjunkt, kontraktsadjunkt och pastoratsadjunkt. Det framgår av bl.a. 5 kap. 2 § att det på lokal nivå också finns domprostar. I den nämnda paragrafen sägs att domprosten är kyrkoherde för den församling där stiftets domkyrka är belägen. Beträffande befattningen som domprost finns ytterligare ett antal bestämmelser i kyrkoordningen som ger en innehållsbestämning av just den befattningen. Detsamma gäller ifråga om befattningen som kyrkoherde där det finns en relativt omfattande reglering av olika uppgifter och befogenheter. Motsvarande gäller inte för de övriga befattningarna som präst. Det finns dock för dessa befattningar, liksom för domprost och kyrkoherde, vissa behörighetsbestämmelser för att kunna anställas. Vad gäller komministrar.

Det finns bestämmelser i 8 och 9 kap. i kyrkoordningen om att de som är anställda som präster i stiftet eller någon av dess församlingar har rösträtt vid biskopsval respektive vid val av präst- och/eller diakonledamot i domkapitlet. Att i denna mening vara "anställd som präst" torde innebära att man ska inneha någon av de befattningar som anges i kyrkoordningen.

Det finns även bestämmelser i kyrkoordningen om befattningar som präst på nationell nivå. Dels anges i 34 kap. 3 a § att det för församlingar och övriga verksamheter i Svenska kyrkan i utlandet ska finnas anställda minst det antal präster som kyrkostyrelsen bestämmer, dels sägs i 5 § i samma kapitel att det på kyrkokansliet ska finnas minst en person som är präst och har avlagt teologie doktorsexamen samt det antal präster som behövs för verksamheten. Det finns inga direkta bestämmelser om benämningar på befattningar som präst på nationell nivå. Det framgår dock av bestämmelser om församlingsinstruktioner för utlandskyrkan, 5 kap. 7 a §, liksom av kyrkostyrelsens förslag i KsSkr 2013:3 om kyrkoherdars i utlandsförsamlingar rätt att pröva frågor om tillhörighet till Svenska kyrkan, att det förutsätts att det finns kyrkoherdar för utlandsförsamlingarna.

Det torde kunna hävdas att det som är reglerat i kyrkoordningen är vilken typ av prästbefattningar som ska finnas inrättade, men inte nödvändigtvis hur en viss befattning ska benämnas. Det torde ligga i sakens natur att befattningar av det slag som domprost och kyrkoherde utgör - befattningar med speciell ställning och som bara finns en för varje församling – inte benämns på annat sätt än befattningen. Vad gäller komministrar och stiftsadjunkter finns dock i vissa fall benämningar som är kopplade till att man arbetar med vissa speciella uppgifter. Exempel avseende befattningar som komminister kan vara domkyrkokaplan och sjukhuspräst. En stiftsadjunkt som arbetar på en stiftsgård kan benämnas kaplan.

De motioner som behandlas i detta betänkande avser primärt komministrar med arbetsledande uppgifter. I den lönestatistik som sammanställs av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation finns som en särskild kategori ”komminister/arbetsledare”. Det finns i lönestatistiken för år 2012 totalt 229 ”komministrar/arbetsledare”. Det framgår i det sammanhanget inte vilka benämningar dessa befattningar har eller om de fanns i enförsamlings- eller flerförsamlingspastorat. Det finns dock ett antal exempel på olika benämningar i motionerna. Det torde röra sig om benämningar i såväl enförsamlings- som flerförsamlingspastorat. Arbetsledande komministrar kan finnas såväl i pastorat med flera församlingar som i stora församlingar med distriktsindelning. Det behöver inte alltid gälla arbetsledarskap för anställda inom ett visst område, församling eller distrikt. Det kan, främst i större enförsamlingspastorat, gälla anställda som arbetar med vissa uppgifter.

Präst som ledamot i församlingsråd

Kyrkoherden är enligt gällande ordning ledamot i kyrkorådet. Detta gäller enligt huvudregeln i kyrkoordningen varje församling – även i ett flerförsamlingspastorat, 4 kap. 9 §. Enligt 5 kap. 4 § får kyrkoherden dock utse en präst som tjänstgör i pastoratet att i kyrkoherdens ställe vara kyrkorådsledamot i någon annan församling än den där han eller hon själv är ledamot. Motsvarande bestämmelser kommer att finnas efter den 1 januari 2014 men då anpassat till den nya strukturen för samfälligheter/pastorat. Det innebär att kyrkoherden alltid ska vara ledamot i ett kyrkoråd som styrelse för en församling eller ett pastorat. När det gäller församlingsrådet, styrelsen i församlingar i ett pastorat, kan kyrkoherden sätta in en annan präst som arbetar i församlingen som ledamot i sitt ställe, nya 5 kap. 6 §. Det är kyrkoherden som själv beslutar om en annan präst ska vara ledamot i ett församlingsråd och vilken präst det i så fall ska gälla. När det gäller tillsättning av en befattning som arbetsledare ligger ett sådant beslut primärt hos kyrkorådet och det finns i ett sådant fall också krav på att beslutet ska föregås av en MBL-förhandling.

När en annan präst i pastoratet förordnas som ledamot i ett församlingsråd ska detta förordnande gälla för samma tid som övriga ledamöter har valts för. Enligt nya 4 kap. 25 § beslutar kyrkofullmäktige om mandatperiod för församlingsrådet. Om mandatperioden är fyra år så ska alltså den komminister som går in som ledamot också vara ledamot i fyra år om han eller hon utses från mandatperiodens början. Kyrkoherden kan inte under den tiden återkalla förordnandet. Ett återkallande kan bara göras om det sker ett skifte på befattningen som kyrkoherde.

Strukturförändringar och prästorganisation

Det har skett omfattande strukturförändringar på Svenska kyrkans lokala nivå under de senaste drygt tio åren och det kommer att ske betydande förändringar vid årsskiftet 2013/14. Antalet församlingar har minskat mycket kraftigt men det har också skett en minskning av antalet pastorat och därmed antalet befattningar som kyrkoherde. Antalet kyrkoherdar har från år 2000 minskat från 1 081 till 884 år 2013, alltså en minskning med 197 befattningar som kyrkoherde. Som resultat av beslutade indelningsändringar och att det inte längre ska finnas flerpastoratssamfälligheter minskar antalet kyrkoherdar med ytterligare 180 stycken vid kommande årskifte så att det den 1 januari 2014 återstår 704 kyrkoherdar. Då har hänsyn tagits till att Göteborgs kyrkliga samfällighet består som en flerpastoratssamfällighet med 28 pastorat.

Strukturförändringarna påverkar den lokala organisationens närmare utgestaltung. Det finns ingen sammanställning där man kan se t.ex. i vilken utsträckning det kan ha kommit till flera andra befattningar med arbetsledande uppgifter än som kyrkoherde. Det är inte heller möjligt att ge någon samlad bild av om man organiserar sig på andra sätt än genom att dela upp befattningar och arbetsledarskap efter församlings- eller distriktsindelning. Ett exempel kan dock ges från en annons som avser en flerförsamlingssamfällighet som övergår till att bli ett relativt stort pastorat. Till pastoratet söker man tre pastoralchefer för tre områden bestående av två eller flera församlingar. Pastoralchefen ska vara en arbetsledande komminister och ingå i pastoratets ledningsgrupp. Pastoralchefen ska leda arbetet med den grundläggande uppgiften i sitt område. Det framgår av annonsen att det inom områdena också ska finnas församlingsherdar och verksamhetsansvariga. Detta exempel pekar på att man kan välja att organisera arbetet på olika sätt och därigenom också behöva ha en uppsättning befattningar av olika slag.

I avsnitt 4.2.2 om biträdande kyrkoherde i kyrkostyrelsens skrivelse 2013:3 *Ändringar i kyrkoordningen m.m.* sägs att några remissinstanser menar att det finns behov av att utreda möjligheter till en differentiering av tjänster och ansvar med särskild hänsyn till stora pastorat. Kyrkostyrelsen anger att den har för avsikt att följa utvecklingen på området och att vid behov återkomma till den frågan. Det som tas upp i de nämnda remissvaren ligger i linje med det som Läronämnden lyfter fram i sitt yttrande Ln 2013:11y.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar bifalla motion 2013:63 och att avslå motionerna 2013:42, 2013:91 och 2013:97.

I tre av de motioner som behandlas i detta betänkande, motionerna 2013:63, 2013:91 och 2013:97, pekar motionärerna på att det förekommer en stor och ökande mängd olika tjänstetitlar på de befattningar som med kyrkoordningens terminologi är befattningar som komminister. Det är framförallt fråga om olika benämningar på komministrar som har arbetsledaruppgifter. Man noterar att de omstruktureringar som sker på lokal nivå inom Svenska kyrkan medför att andra präster än kyrkoherdar i större utsträckning får uppdrag att vara arbetsledare.

I motion 2013:42 tas utgångspunkten i de strukturförändringar som kommer att träda i kraft den 1 januari 2014. Det medför att ett relativt stort antal flerpastoratssamfälligheter med många befattningar som kyrkoherde blir pastorat med enbart var sin kyrkoherde. Detta leder i sin tur till att kyrkoherdebefattningar i stor utsträckning ersätts av befattningar som komminister med arbetsledande uppgifter och särskilt pastoralt ansvar för en församling. I motionen föreslås att

sådana befattningar ska ges benämningen församlingsherde. Ett motsvarande förslag finns även i motion 2013:91.

TU 2013:8

Det konkreta förslag som läggs fram i motion 2013:42 innebär att en komminister som av kyrkoherden har utsetts att vara ledamot i ett församlingsråd ska benämnas församlingsherde och att detta ska regleras i kyrkoordningen. Kyrkorättsutskottet har i sitt yttrande Kr 2013:8y, *bilaga 2*, avstyrkt förslaget i motion 2013:42. Kyrkorättsutskottet ser frågan om benämning av andra befattningar än kyrkoherde och komminister på församlingsnivå som så komplex att man i nuläget inte ska särreglera uppdraget när annan präst än kyrkoherden är ledamot i ett församlingsråd. Härtill framhåller Kyrkorättsutskottet att en reglering i kyrkoordningen av olika befattningar på församlingsnivån ska finnas i 34 kap. 1 §. Vi instämmer i Kyrkorättsutskottets bedömning av förslaget i motion 2013:42 och föreslår därmed att kyrkomötet beslutar att avslå den motionen. Förslaget i motion 2013:91 har samma inriktning som i motion 2013:42 men skiljer sig på det sättet att det i motion 2013:91 inte finns ett konkret förslag till ändring i kyrkoordningen. Istället föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att begreppet församlingsherde införs som titel på den komminister som på kyrkoherdens uppdrag sitter i församlingsrådet. Med hänvisning till det som vi anfört beträffande motion 2013:42 och till det förslag vi nedan lägger fram menar vi att även motion 2013:91 ska avslås.

Förslagen i motionerna 2013:63 och 2013:97 är av likartad karaktär. I motion 2013:63 föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas. I motion 2013:97 finns också förslag om ett uppdrag till kyrkostyrelsen. I det fallet gäller uppdraget att göra en översyn av behovet av nya titlar för arbetsledande komministrar så att det förblir en enhetlig nomenklatur i Svenska kyrkan. I motionen sägs inget närmare om hur beslut i frågan om titulatur bör fattas. Kyrkorättsutskottet noterar att det finns ett behov av enhetliga benämningar för befattningar inom kyrkan. Vi instämmer i den bedömningen men ser inte behov av att reglera den saken i kyrkoordningen. Istället menar vi att det förslag som finns i motion 2013:63 bör bifallas och att kyrkostyrelsen alltså får i uppdrag att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas. Med detta förslag blir som vi ser det även intentionen med motion 2013:97 tillgodosedd. Den motionen bör därmed avslås som en följd av vårt förslag om bifall till motion 2013:63.

Uppsala den 26 september 2013

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Sven Kragh, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Sven Kragh, ordförande, Margareta Carlenius, Göte Karlsson, Irene Gustafsson, Ronny Hansson, Roine Olsson, Staffan Holmgren, Christina Blomqvist, Ingrid Borgström, Lars-Ivar Ericson, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Bertil Olsson, Karin Långström Vinge och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Sture Köhler, Jons Ingemar Larsson, Sven Kerst, Inger Lif, Lennart Kjellin, Mattias Rosenquist, Niklas Grahn, Lars Haraldsson, Lars Edstav, Torbjörn Lindahl och Bertil Murray.

Biskoparna Tuulikki Koivunen Bylund och Esbjörn Hagberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2013:11y

Tjänstebeteckningar och kyrkans ledningsstruktur

Läronämndens yttrande över motionerna 2013:42, 2013:63, 2013:91 och 2013:97

Motionerna aktualiserar frågor om kyrkosyn jämte ledningsansvar och organisatorisk tydlighet. Det är möjligt från lärosynpunkt att välja olika tjänstebeteckningar så länge som de ger uttryck åt Svenska kyrkans självförståelse.

Hur en församling styrs och leds har läromässiga implikationer. När dessa frågor ska bearbetas är det principiellt viktigt att göra det utifrån ett församlingsperspektiv.

Läronämnden vill framhålla att det finns ett behov av en teologisk och pastoral bearbetning av Svenska kyrkans ämbets- och ledningsstruktur med anledning av den organisationsutveckling som pågår. I en sådan bearbetning är det nödvändigt att analysera hur tillsynen ska ske i en kyrka med en episkopal struktur och att behandla konsekvenserna när arbetsledaren inte är präst eller diakon.

Uppsala den 21 augusti 2013

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Församlingsherde

Till Tillsyns- och uppdragsutskottet

Kyrkorättsutskottets yttrande över motion 2013:42

I motionen föreslås att det i 5 kap. 6 § 1 st. i kyrkoordningen i dess lydelse från och med den 1 januari 2014 tillförs en mening avseende präst som arbetar i en församling och ska vara ledamot i församlingsrådet i den församlingen. Bestämmelsen föreslås ha följande lydelse: *Denne/denna ska benämnas församlingsherde.*

Bestämmelser om vilka befattningar som ska eller kan finnas för en församling respektive för ett stift finns i kyrkoordningen i 34 kap. 1 § för en församling och 4 § för ett stift.

För domprost finns en bestämmelse i 5 kap. 2 § att domprosten är kyrkoherde för den församling där stiftets domkyrka är belägen. Samma bestämmelse återfinns i kyrkoordningen i 5 kap. 3 § i dess lydelse från och med den 1 januari 2014.

Kyrkorättsutskottet noterar att det finns ett behov av enhetliga benämningar för befattningar inom kyrkan. Detta behov tydliggörs med de större enheter på lokal nivå som kommer att bildas från och med 1 januari 2014.

De benämningar som tillkommer för befattningar på församlingsnivå ska enligt utskottets mening införas i 34 kap. 1 § i kyrkoordningen för att en enhetlighet ska uppnås. Om det införs en ordning där ett uppdrag ska medföra en annan benämning än komminister ska den återfinnas i ovan nämnda bestämmelse.

Frågan om benämning av andra befattningar än kyrkoherde och komminister på församlingsnivå är så komplex att Kyrkorättsutskottet avstyrker förslaget att i nuläget särreglera uppdraget när annan präst än kyrkoherden är ledamot i ett församlingsråd.

Slutligen konstaterar Kyrkorättsutskottet att det i motionen saknas datum för ikraftträdande.

Uppsala den 25 september 2013

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Margareta Andersson, ordförande

Bengt Stigner, sekreterare

Beslutande: Margareta Andersson, ordförande, Vanja Björsson, Jan-Erik Forsberg, Mari Lönnerblad, Christina Andersson, Anki Erdmann, Mikael Härdig, Anna-Karin Westerlund, Johan Carlsson, Stig-Göran Fransson, Anders Roos, Thelma Olsson Bylin, Gunnar Bredin, Vivianne Wetterling och Anna Malmqvist.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Maria Lagerman, Carola Björkman, Louise Callenberg, Jörgen Silén, Lena Lindström, Anneli Rosén, Håkan Sunnliden och Hans Weichbrodt.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.